

Forma opodatkowania działalności gospodarczej jako instrument optymalizacji podatkowej

Michał Sosnowski*

Streszczenie: *Cel* – W artykule autor koncentruje uwagę na problemach związanych z optymalizacją podatkową w kontekście wyboru formy opodatkowania działalności gospodarczej. W tym celu dokonano prezentacji form opodatkowania dochodów dostępnych dla przedsiębiorstw osób fizycznych w polskim systemie podatkowym.

Metodologia badania – Przeprowadzono symulację poziomu opodatkowania dla różnych form opodatkowania w zależności od sumy przychodów, kosztów, wielkości zatrudnienia i rodzaju działalności gospodarczej.

Wynik – W konkluzji stwierdzono, że przedsiębiorstwo optymalizujące poziom podatków musi w planowaniu finansowym dokonać analizy poziomu opodatkowania w zależności od istotnych parametrów wpływających na wynik finansowy, w szczególności przychodów i kosztów.

Oryginalność/wartość – W artykule stwierdzono, że tylko stałe monitorowanie danych ekonomicznych przedsiębiorstwa umożliwi optymalny i dostosowany do potrzeb wybór formy opodatkowania, który minimalizuje poziom ciężarów podatkowych, *ipso facto* maksymalizuje osiągnięty zysk netto.

Słowa kluczowe: optymalizacja podatkowa; podatek dochodowy, polityka fiskalna

Wprowadzenie

Prowadzenie działalności gospodarczej wymaga od przedsiębiorców m.in. wiedzy z zakresu prawa podatkowego. Obecnie funkcjonujący w Polsce system podatkowy umożliwia w wielu wypadkach pewną swobodę kształtowania przez właścicieli podmiotów gospodarczych obciążeń podatkowych. Jest to związane z wyborem formy organizacyjno-prawnej, a co za tym idzie – formy opodatkowania. Niewątpliwie każdy racjonalnie postępujący przedsiębiorca będzie dążyć do optymalizacji, dokładniej mówiąc minimalizacji ciężarów podatkowych, a tym samym do wyboru takiego sposobu opodatkowania prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej, która będzie w danych warunkach dla niego najkorzystniejsza w wymiarze ekonomicznym i organizacyjnym.

W niniejszym artykule odniesiono się do podstawowych zagadnień wiążących się z problematyką optymalizacji podatkowej w kontekście aktualnie obowiązujących regulacji

* Dr Michał Sosnowski, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Katedra Ekonomii i Polityki Ekonomicznej, e-mail: m.sosnowski@onet.eu

prawnych. Zamieszczona na początku prezentacja pełnego spektrum form opodatkowania działalności gospodarczej osób fizycznych służy analizie, zaś w dalszej części opracowania – problemu zróżnicowania poziomu opodatkowania dochodów (przychodów), jako rezultatu zastosowania określonej metody opodatkowania. Zagadnienie problemu wyboru właściwej ze względu na rodzaj i wielkość osiąganych dochodów (przychodów) formy opodatkowania stanowi cel główny tego artykułu.

1. Istota optymalizacji podatkowej

Podatek to obowiązkowa danina, bez bezpośredniego, wzajemnego świadczenia, mająca na celu pokrycie obciążeń publicznych. Mówiąc dokładniej, podatek stanowi świadczenie bezzwrotne, nieodpłatne i przymusowe o charakterze zasadniczym i ogólnym, ustanawiane i pobierane przez państwo lub inne związki publicznoprawne (Bouvier, 2000, s. 24; Głuchowski, 2006, s. 11; Wójtowicz, 2002, s. 14). Zmniejszenie dochodu przez podatek skutkuje określonymi reakcjami ze strony podatnika, np. redukcją rozmiarów działalności gospodarczej, zmianą jej rodzaju, ograniczeniem poziomu konsumpcji lub zmianą jej struktury. Państwo może celowo tak kształtować konstrukcję podatku, aby reakcje te były zgodne z jego zamierzeniami, uwzględniając takie aspekty jak: ochrona pewnego minimalnego poziomu dochodu, sytuacja rodzinna podatnika, struktura jego wydatków, źródła dochodów (Litwińczuk, 2008, s. 16). W ten sposób państwo wprowadza – w miejsce bezpośredniej metody ingerencji w proces gospodarowania czy inwestowania – metody parametryczno-ekonomicznego oddziaływania na podatników, co prowadzi w efekcie do przesunięcia decyzji o wyborze kierunku i wielkości wydatków w stronę samych podatników (Andel, Haller, 1980, s. 124 i n.).

Z fiskalnego punktu widzenia podatek dla państwa jest traktowany jako sposób finansowania jego zadań publicznych, co skutkuje sięganiem do ekonomicznego źródła i uzależnienie wysokości podatku od wyniku finansowego osiąganego przez podatnika (Poszwa, 2007, s. 24), dlatego też podatki płacone przez przedsiębiorstwa mają istotny wpływ na ich zyski netto, a tym samym i na zysk przypadający na akcję oraz wysokość dywidendy. Zapłata podatku łączy się z ujemnym jego wpływem na rachunek przepływów pieniężnych przedsiębiorstwa i pogorszenie jego sytuacji finansowej. Z tego powodu racjonalnie postępujący przedsiębiorca będzie zmierzał do redukcji obciążeń podatkowych w ramach prawnie dostępnych legalnych instrumentów, co często określane jest jako unikanie opodatkowania w przeciwieństwie do nielegalnego procederu, jakim jest uchylanie się od podatków.

Optymalizacja obciążeń podatkowych obejmuje działania polegające na podejmowaniu decyzji dotyczących wszystkich sfer działalności gospodarczej, z którymi wiąże się określone skutki podatkowe i mające na celu osiągnięcie optymalnej wysokości i struktury podatków obciążających dany podmiot¹. Rzeczona optymalizacja jest wypadkową działań,

¹ Szerzej na temat problematyki optymalizacji podatkowej: Kudert, Jamróży, 2013; Kozłowska, 2011; Dymek, 2006.

które obejmują zarówno optymalizację wysokości podatków, jak i optymalizację struktury podatków. Z tego też względu optymalizację podatkową, jako kategorię ekonomiczną, można tłumaczyć jako planowanie podatkowe mające na celu stworzenie optymalnych pod względem obciążeń podatkowych i okołopodatkowych struktur i rozwiązań, odnoszących się do podejmowanych przez podatników konkretnych działań gospodarczych, np. operacyjnych czy inwestycyjnych (Gruziel, 2009, s. 175–186). Optymalizacja podatkowa zakłada wybór takiego rozwiązania, które pozwoli uniknąć płacenia podatków lub sprawi, że ich wysokość będzie najniższa z możliwych, tym samym są to działania prowadzące do minimalizacji obciążeń podatkowych przez wybór czynności prawnych oraz taki dobór instrumentów polityki podatkowej, który zapewnia obniżenie łącznych obciążeń podatkowych, a tym samym maksymalizację zysku netto.

Do najważniejszych instrumentów optymalizacji podatkowej należy zaliczyć: 1) instrumenty o fundamentalnym znaczeniu, tj. wybór lub zmiana formy organizacyjno-prawnej czy delokalizacja działalności do kraju o bardziej łagodnym reżimie podatkowym; 2) instrumenty kompleksowe, tj. zmiana roku podatkowego, wybór metody amortyzacji, sposób rozliczania strat podatkowych bądź wybór metody płatności zaliczek podatkowych; 3) bieżące instrumenty optymalizacji podatkowej, tj. sterowanie wystąpieniem momentu powstania przychodów i kosztów podatkowych, wprowadzenia środków trwałych do ewidencji, formy nawiązania stosunku pracy z pracownikami czy wybór formy finansowania inwestycji.

Należy zauważyć, że działania optymalizacyjne w sferze podatków nie są pożądane przez władze fiskalne, co znajdowało wyraz w zmianach przepisów prawa podatkowego. Przykładem tego jest uchylony na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 11 maja 2004 roku (sygn. akt K 4/03) art. 24b § 1 Ordynacji podatkowej² w brzmieniu: „Organy podatkowe uprawnione są do pominięcia skutków podatkowych czynności prawnych, jeżeli udowodnią, że z dokonania tych czynności nie można było oczekiwać innych istotnych korzyści, niż wynikające z nich obniżenie wysokości zobowiązania podatkowego, zwiększenie straty, podwyższenie nadpłaty lub zwrot podatku”. Z kolei 15 lipca 2016 roku weszła w życie nowelizacja Ordynacji podatkowej, wprowadzająca w Polsce klauzulę przeciwko unikaniu opodatkowania. Również i ten zapis art. 119a Ordynacji podatkowej daje organom skarbowym możliwość weryfikowania i „recenzowania” optymalizujących działań podatników³. Rzeczona klauzula została wprowadzona w celu ograniczania przeprowadzania sztucznych transakcji nastawionych na pozbawione ekonomicznego sensu optymalizacje podatkowe. Cel przepisów jest generalnie jasny i spójny z międzynarodowym trendem ukrócania

2 Ustawa z 29 sierpnia 1997 – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. 2015, poz. 613 z późn. zm.).

3 Art. 119a Ordynacji podatkowej stanowi: w § 1 „Czynność dokonana przede wszystkim w celu osiągnięcia korzyści podatkowej, sprzecznej w danych okolicznościach z przedmiotem i celem przepisu ustawy podatkowej, nie skutkuje osiągnięciem korzyści podatkowej, jeżeli sposób działania był sztuczny (unikanie opodatkowania)”; w § 2. „W sytuacji określonej w § 1 skutki podatkowe czynności określa się na podstawie takiego stanu rzeczy, jaki mógłby zaistnieć, gdyby dokonano czynności odpowiedniej”; w § 3. „Za odpowiednią uznaje się czynność, której podmiot mógłby w danych okolicznościach dokonać, jeżeli działałby rozsądnie i kierował się zgodnymi z prawem celami innymi niż osiągnięcie korzyści podatkowej sprzecznej z przedmiotem i celem przepisu ustawy podatkowej”.

nieuczciwej konkurencji podatkowej oraz wykorzystywania luk w prawie. Podatnicy mają opcję potwierdzenia w tzw. opinii zabezpieczającej swojego stanowiska, niemniej proces jej uzyskania jest długotrwały (6 miesięcy) i kosztowny (20 tys. zł). Ryzyko uzyskania negatywnej opinii zaś budzi obawy podatników, że wystawi ich na późniejszy ciągły monitoring i kontrolę.

Podatnicy wyrażają obawę czy działania, które podjęli lub podejmują, kierując się interesem przedsiębiorstwa i efektywnością finansową, nie zostaną zakwestionowane przez organy podatkowe. Nasuwa się więc pytanie, czy jeśli przy okazji określonych działań podyktowanych potrzebą biznesową (np. podział spółki czy jej przekształcenie) dojdzie do pozytywnego efektu podatkowego, fiskus będzie mógł go zignorować i wyciągnąć konsekwencje (również karno-skarbowe). Należy jednak zauważyć, że zgodnie z art. 119b Ordynacji podatkowej, służby skarbowe będą mogły skorzystać ze swoich uprawnień tylko wtedy, jeżeli zysk osiągnięty przy zastosowaniu metod optymalizacyjnych przekroczył 100 tys. zł w ciągu roku podatkowego.

2. Formy opodatkowania dochodów osób fizycznych

Osoba fizyczna decydując się na prowadzenie działalności gospodarczej ma do wyboru kilka następujących możliwości opodatkowania uzyskiwanych dochodów:

- według skali podatkowej: stawki 18, 32% (tzw. zasady ogólne),
- według 19% jednolitej stawki (tzw. podatek liniowy),
- w postaci ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych,
- w formie karty podatkowej.

Ostatnie dwa rodzaje opodatkowania są często nazywane formami uproszczonymi, ale zarówno w odniesieniu do nich, jak i w stosunku do podatku liniowego istnieje wiele warunków, jakie należy spełnić, by móc z tych form skorzystać. Kwestia rodzaju i rozmiarów działalności gospodarczej ma kardynalne znaczenie, jeśli chodzi o wybór uproszczonych form opodatkowania, bowiem przepisy prawa podatkowego limitują dostęp do tych form ze względu na wielkość, rodzaj i poziom uzyskiwanych przychodów.

W aspekcie optymalizacji poziomu obciążeń podatkowych istotne jest zaś, w jakich warunkach określona forma opodatkowania będzie bardziej korzystna finansowo, kiedy należałoby ją zmienić i jakie dodatkowe wymogi formalne z tym związane powinny zostać uwzględnione. Forma opodatkowania wybrana w momencie rozpoczęcia działalności będzie wiążąca do końca danego roku podatkowego. W kolejnym roku można wybrać inną formę, jeżeli zostaną spełnione określone warunki do jej zastosowania, ale też, rzecz jasna, można pozostać przy dotychczasowym sposobie opodatkowania⁴. Wybierając formę opodatkowania, należy wziąć pod uwagę następujące elementy: rodzaj działalności, proporcję przychodów do kosztów oraz sposób rozliczania się z podatków.

⁴ Jeśli w terminie do 20 stycznia danego roku nie złożymy oświadczenia o wyborze innej formy, urząd skarbowy uzna, że rozliczamy się na takich samych zasadach jak w roku poprzednim.

2.1. Podatek dochodowy od osób fizycznych na zasadach ogólnych

Podatek dochodowy od osób fizycznych na zasadach ogólnych⁵, tj. według progresywnej skali podatkowej może płacić każdy bez względu na rodzaj działalności i na to, czy jest prowadzona indywidualnie, w spółce cywilnej czy osobowej spółce handlowej (jawnej, komandytowej, partnerskiej). Z tą formą opodatkowania wiąże się obowiązek prowadzenia ewidencji księkowej w postaci księgi przychodów i rozchodów albo, w przypadku działalności o większym rozmiarze – ksiąg rachunkowych. Na podstawie tej ewidencji wielkość podstawy opodatkowania (dochodu) określa się jako różnicę przychodów i kosztów ich uzyskania. Podatek oblicza się według progresywnej skali podatkowej ze stawkami 18% i 32%⁶. Istotne jest to, że ta forma opodatkowania obowiązuje, jeśli urząd skarbowy nie zostanie zawiadomiony o wyborze innej.

2.2. Podatek dochodowy od osób fizycznych według 19% stawki liniowej

Podatek dochodowy od osób fizycznych według 19% stawki liniowej jest również dostępny bez względu na rodzaj działalności, nie ma też żadnego znaczenia czy działalność ta prowadzona jest indywidualnie, czy w formie spółki cywilnej, jawnej bądź partnerskiej. Od zasad ogólnych tę formę opodatkowania różni sposób obliczania podatku. Stosuje się bowiem jedną stawkę 19% liczoną od podstawy opodatkowania, którą jest dochód osiągnięty z pozarolniczej działalności gospodarczej. Ponadto podatnik nie może korzystać z żadnych ulg podatkowych oraz nie ma możliwości wspólnego rozliczenia się z małżonkiem. Sposób rozliczania się z podatku jest analogiczny jak w przypadku zasad ogólnych. Co ważne, jest to fakultatywna forma opodatkowania, zatem podatnik musi złożyć w przewidzianym czasie formalne oświadczenie o jej wyborze. Wybór opodatkowania podatkiem liniowym będzie obowiązywał także w kolejnych latach, jeżeli przedsiębiorca pisemnie nie zrezygnuje z tej formy opodatkowania.

2.3. Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych

Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych⁷ jest zarezerwowany wyłącznie dla prowadzących działalność gospodarczą samodzielnie, w spółce cywilnej, jawnej lub partnerskiej. Podstawowym ograniczeniem przy wyborze tej formy opodatkowania jest limit 250 tys. euro

5 Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. 2012, poz. 361 z późn. zm.).

6 Dla innych stawek i progów podatkowych kwotę należnego podatku można obliczyć, wykorzystując następujące formuły:

$$T_1 = (D - K_w) \cdot s_1, T_2 = (P_1 - K_w) \cdot s_1 + (D - P_1) \cdot s_2,$$

gdzie

T_i – kwota podatku dla danego i -tego przedziału podatkowego ($i = 1, 2$),

s_i – stawka podatku dla i -tego przedziału podatkowego ($i = 1, 2$),

D – podstawa obliczenia podatku,

P_i – i -ty próg podatkowy,

K_w – kwota dochodu wolna od podatku.

7 Ustawa z 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (t.j. Dz.U. 2016, poz. 2180 z późn. zm.).

przychodu, bowiem podatnicy tracą prawo do opodatkowania w formie ryczałtu od miesiąca, następującego po miesiącu, w którym uzyskali przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej przekraczające tę kwotę. Dodatkowym ograniczeniem jest to, że wiele rodzajów działalności zostało wyłączonych z opodatkowania ryczałtem⁸. Podatek opłacany jest jako procent od przychodu ze sprzedaży towarów lub usług. W zależności od rodzaju prowadzonej działalności stawki procentowe wynoszą 3%, 5,5%, 8,5%, 10%, 17% i 20%. W sytuacji prowadzenia przez dany podmiot kilku rodzajów działalności, podatek obliczany jest osobno dla każdej z nich przy zastosowaniu odpowiedniej stawki.

2.4. Karta podatkowa

Karta podatkowa⁹ jest dostępna tylko dla prowadzących drobną działalność handlową i usługową samodzielnie lub w spółce cywilnej, a także dla wykonujących niektóre wolne zawody. Karta podatkowa jest najprostszą formą opodatkowania i skierowana jest do drobnych przedsiębiorców prowadzących działalność usługową, wytwórczo-usługową, handlową lub gastronomiczną przy maksymalnym zatrudnieniu do pięciu pracowników. Jej podstawową zaletą jest to, że nie trzeba, co do zasady, prowadzić żadnej ewidencji niezbędnej dla obliczenia podatku dochodowego¹⁰. Podatnik musi jedynie co miesiąc dokonywać stałych, jednakowych wpłat na konto urzędu skarbowego. Kwota podatku jest ustalana przez naczelnika Urzędu Skarbowego, który wydaje decyzję ustalającą wysokość podatku dochodowego w formie karty podatkowej, odrębnie na każdy rok podatkowy. Kwotowa stawka podatku dochodowego dla prowadzących działalność gospodarczą na podstawie karty podatkowej jest ustalana w drodze decyzji, po wzięciu pod uwagę rodzaju działalności, liczby mieszkańców gminy, na terenie której ma być prowadzona działalność oraz liczby zatrudnianych pracowników.

3. Formy opodatkowania dochodu a poziom podatku

Wybór formy opodatkowania implikuje wysokość kwoty podatku od uzyskiwanych dochodów (przychodów). Dlatego dokonując wyboru optymalnej, z punktu widzenia poziomu opodatkowania, formy opodatkowania działalności gospodarczej, należałoby na wstępie określić prawdopodobny poziom przychodów oraz kosztów ich uzyskania, aby móc oszacować kwotę podatku. W tym celu należałoby przeprowadzić swego rodzaju symulację, pokazującą ile

8 Z tej formy opodatkowania nie mogą skorzystać także prowadzący apteki, lombardy, kantory i wytwarzający wyroby akcyzowe. Ponadto obowiązuje lista usług, których świadczenie wyłącza podatnika z opodatkowania w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych, np. pośrednictwo w sprzedaży paliw, usługi pośrednictwa finansowego, prawnicze, rachunkowe, księgowość, detektywistyczne i ochroniarskie.

9 Zob. Ustawa z 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz.U. 1998, nr 144, poz. 930 z późn. zm.).

10 Jeśli jednak na mocy ustawy o podatku od towarów i usług podatnik będący na karcie podatkowej zostaje płatnikiem tego podatku, musi prowadzić ewidencje wymagane przez tę ustawę, czyli ewidencję sprzedaży i zakupu VAT oraz zainstalować kasę lub drukarkę fiskalną w wymaganych terminach.

wynosi poziom obciążenia podatkowego dla danej działalności gospodarczej w zależności od osiągniętych dochodów (przychodów) i ponoszonych kosztów.

W tabeli 1 zaprezentowano taką przykładową symulację – jak dla kilku wybranych rodzajów działalności gospodarczej wraz ze wzrostem osiągniętych obrotów zmienia się kwota należnego podatku, przy zastosowaniu określonego poziomu kosztów i metody opodatkowania. Wyniki tej analizy mogą wstępnie wskazywać, która forma opodatkowania jest bardziej korzystna przy danych rozmiarach działalności.

Tabela 1

Analiza porównawcza obciążeń podatkowych w zależności od formy opodatkowania działalności gospodarczej za 2016 rok

Przychód (w tys. zł)	Koszty uzyskania przychodu (w tys. zł)			Dochód (w tys. zł)			PIT wg skali 18 i 32%			PIT wg 19% stawki liniowej			Ryczałt ewidencjonowany				Karta podatkowa			
	I	II	III	I	II	III	kwota podatku (w tys. zł)			kwota podatku (w tys. zł)			kwota podatku (w tys. zł)				kwota podatku (w tys. zł)			
							I	II	III	I	II	III	I	II	III	A	B	C	D	E
50	15	30	45	35	20	5	6	3	0	7	4	1	9	4	3	2	16	8	16	19
60	18	36	54	42	24	6	8	5	2	8	5	1	10	5	3	2	16	8	16	19
70	21	42	63	49	28	7	9	7	4	9	5	1	12	6	4	2	16	8	16	19
80	24	48	72	56	32	8	11	8	6	11	6	2	14	7	4	2	16	8	16	19
90	27	54	81	63	36	9	13	10	8	12	7	2	15	8	5	3	16	8	16	19
100	30	60	90	70	40	10	14	12	9	13	8	2	17	9	6	3	16	8	16	19
110	33	66	99	77	44	11	18	14	11	15	8	2	19	9	6	3	16	8	16	19
120	36	72	108	84	48	12	21	16	13	16	9	2	20	10	7	4	16	8	16	19
130	39	78	117	91	52	13	24	20	15	17	10	3	22	11	7	4	16	8	16	19
140	42	84	126	98	56	14	28	23	18	19	11	3	24	12	8	4	16	8	16	19
150	45	90	135	105	60	15	31	26	21	20	11	3	26	13	8	5	16	8	16	19
200	60	120	180	140	80	20	47	42	37	27	15	4	34	17	11	6	16	8	16	19
250	75	150	225	175	100	25	63	58	53	33	19	5	43	21	14	8	16	8	16	19
300	90	180	270	210	120	30	79	74	69	40	23	6	51	26	17	9	16	8	16	19
350	105	210	315	245	140	35	95	90	85	47	27	7	60	30	19	11	16	8	16	19
400	120	240	360	280	160	40	111	106	101	53	30	8	68	34	22	12	16	8	16	19
450	135	270	405	315	180	45	127	122	117	60	34	9	77	38	25	14	16	8	16	19
500	150	300	450	350	200	50	143	138	133	67	38	10	85	43	28	15	16	8	16	19

I – koszty stanowią 30% przychodów, II – koszty stanowią 60% przychodów, III – koszty stanowią 90% przychodów, A – usługi parkingowe (stawka 17%), B – usługi krawieckie (stawka 8,5%), C – usługi w zakresie robót budowlanych (stawka 5,5%), D – handel owocami, warzywami, napojami i wyrobami tytoniowymi (stawka 3%), E – usługi parkingowe, liczba miejsc parkingowych – 180 (stawka 1352 zł/m-c), F – usługi krawieckie, 3 zatrudnionych, miejscowość o liczbie mieszkańców powyżej 50 tys. (stawka 634 zł/m-c), G – usługi w zakresie robót budowlanych, 3 zatrudnionych, miejscowość o liczbie mieszkańców powyżej 50 tys. (stawka 1352 zł/m-c), H – handel owocami, warzywami, napojami i wyrobami tytoniowymi, 3 zatrudnionych, miejscowość o liczbie mieszkańców powyżej 50 tys. (stawka 1596 zł/m-c). Kwoty podatku zaokrąglono do pełnych tys. zł.

Źródło: opracowanie własne.

Bardziej precyzyjne wyliczenia można przeprowadzić dopiero, gdy znane będą wielkości ewentualnie przysługujących ulg podatkowych, których kwoty pomniejszać mogą zarówno podstawę opodatkowania, jak i wielkość samego podatku. Rzecz jasna, takie obliczenia możliwe są przy uwzględnieniu konkretnej sytuacji danego podatnika i warunków, w jakich będzie on tę działalność prowadzić. Warto też zauważyć, że pierwotnie dokonany wybór formy opodatkowania nie jest wyborem na zawsze i można dokonać jej zmiany – po spełnieniu określonych przepisami wymogów formalnych, jeśli inny sposób opodatkowania stałby się korzystniejszy. W tym celu niezbędny jest bieżący monitoring wielkości ekonomicznych, określający wynik finansowy przedsiębiorstwa. Odnosząc się do zaprezentowanej w tabeli 1 symulacji, należy również przypomnieć, że o ile podstawą opodatkowania w podatkach dochodowych jest dochód (tj. różnica pomiędzy przychodami, a kosztami ich uzyskania), o tyle w ryczałcie od przychodów ewidencjonowanych podstawą jest przychód, który może zostać pomniejszony jedynie o składki na ubezpieczenia społeczne. Zatem nawet niewielka stawka ryczałtu (np. 3%) może dla określonego poziomu przychodów dawać wyższą kwotę należnego podatku niż stawka (np. 19%) w podatku dochodowym płaconym przy tej samej wielkości przychodu, ale z uwzględnieniem poniesionych na jego uzyskanie kosztów. Analizując dlatego per exemplum co jest bardziej podatkowo korzystne między opodatkowaniem dochodu liniową 19% stawką, czy ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych, należy wziąć pod uwagę oprócz wysokości stawki ryczałtu także udział kosztów w przychodzie.

Można rzecz jasna także ustalić poziom udziału kosztów w przychodach, poniżej którego korzystniejszy podatkowo jest wybór ryczałtu, a powyżej którego opodatkowanie podatkiem dochodowym od osób fizycznych według liniowej stawki 19%¹¹. Okazuje się, że jeśli stawka ryczałtu wynosi np. 17%, to jest on bardziej korzystny ze względu na ponoszony ciężar opodatkowania, gdy zaprezentowany wskaźnik nie jest wyższy niż 10,53%. Z tego też powodu, aby wybór ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych, jako metody opodatkowania działalności, był korzystny dla podmiotu gospodarczego, stopa zyskowności tego podmiotu musi być wyższa od płaconej stawki podatku. W sytuacji zwiększenia kosztów działalności, podatnik nie może poprzez zmniejszenie dochodu, a przez to i kwoty podatku, przenieść części tego wzrostu na fiskusa, zaś podatek musi być płacony nawet wtedy, gdy podatnik uzyskując przychody, nie osiąga zysku. Ponadto płacąc podatek dochodowy od osób fizycznych na zasadach ogólnych lub według stawki liniowej 19%, o wiele łatwiej jest zaplanować niższą kwotę należnego podatku, poprzez odpowiednie kształtowanie kosztów. Z powyższych względów ryczałt od przychodów ewidencjonowanych jest korzystny dla tych, których koszty są minimalne, a relatywnie większy wzrost kosztów niż przychodów istotnie obniża jego atrakcyjność.

¹¹ Wykorzystać można tu następującą formułę:

$$w = (1 - tr/td) \cdot 100\%,$$

gdzie

tr – stawka ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych,

td – stawka liniowa podatku dochodowego od osób fizycznych.

Z kolei przedsiębiorca stojący przed wyborem pomiędzy opodatkowaniem na zasadach ogólnych a podatkiem liniowym, powinien zauważyć, że w roku 2016 dla dochodów (po odliczeniu składek na ubezpieczenia społeczne) wynoszących ponad 96 tys. zł¹² bardziej opłacalne może okazać się zrezygnowanie z opodatkowania przy zastosowaniu stawek progresywnych, tj. skali podatkowej i przejście na opodatkowanie z zastosowaniem proporcjonalnej (liniowej) 19% stawki podatku. Należy jednak zauważyć, że jako podstawę opodatkowania w takim wariantcie przyjęto teoretyczny roczny dochód z działalności gospodarczej po uwzględnieniu tylko odliczenia składek na ubezpieczenia społeczne, pominięto zaś występujące wraz z wyborem progresywnej skali podatkowej w podatku dochodowym od osób fizycznych określone preferencje podatkowe. Można więc orientacyjnie przyjąć, że wybór podatku liniowego będzie się opłacać, gdy dochody będą o co najmniej 15% wyższe od kwoty pierwszego progu podatkowego skali podatkowej podatku dochodowego od osób fizycznych na zasadach ogólnych.

Uwagi końcowe

Optymalne działania podatkowe, np. w zakresie wyboru formy prawnej czy też wyboru podmiotu dokonującego wewnątrzgrupowego finansowania ciągle powinny być dopuszczalne, a zatem niekwestionowane, o ile podatnicy nie uciekają się do działań pozornych, a podatki nie są jednym z elementów determinujących określone działania. Niestety nie ma tutaj ostrych, zdefiniowanych granic, każda sytuacja będzie inna, a praktyka dopiero się kształtuje.

Uświadomienie sobie znaczenia elastycznego podejścia do wyboru formy opodatkowania działalności gospodarczej w zależności od bieżących bądź przewidywanych warunków, jest *clou* prowadzenia optymalnej polityki finansowej w każdym przedsiębiorstwie. W tym celu niezbędna jest wiedza z zakresu prawa podatkowego i gospodarczego. Ponadto, aby móc wykorzystać istniejące możliwości w ramach systemu podatkowego, konieczne jest zarówno ciągle analizowanie podstawowych wielkości ekonomicznych w przedsiębiorstwie, jak i monitorowanie zmian regulacji prawnych. Połączenie tych dwóch elementów może stać się punktem wyjścia dokonania analizy minimalizowania obciążeń podatkowych, zaś wyciągnięte z niej wnioski mogą wskazywać na potrzebę zmiany dotychczasowej formy opodatkowania. Byłoby to działanie mające na celu maksymalizację korzyści uzyskiwanych z prowadzenia działalności gospodarczej.

Literatura

- Andel, N., Haller, H. (1980). *Handbuch der Finanzwissenschaft*. Tübingen: J.C.B. Mohr.
Bouvier, M. (2000). *Wprowadzenie do prawa podatkowego i teorii podatku*. Warszawa: Wydawnictwo KiK.

¹² Dokładna kwota to $D = 96\,384,15$ zł, jako rozwiązanie równania: $14\,839,02 + 0,32 \cdot (D - 85\,528) = 0,19 \cdot D$.

- Dymek, M. (2006). *Optymalizacja podatkowa, czyli jak oszczędzić na podatku dochodowym od osób prawnych*. Gdańsk: ODDK.
- Głuchowski, J. (2006). *Polskie prawo podatkowe*. Warszawa: LexisNexis.
- Gruziel, K. (2009). Istota i założenia optymalizacji podatkowej – wybrane aspekty. *Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie. Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej*, 77, 175–186.
- Kozłowska, H. (2011). *Optymalizacja podatkowa przedsiębiorstwa w dobie kryzysu*. Warszawa: Stowarzyszenie Księgowych w Polsce. Instytut Certyfikacji Zawodowej Księgowych.
- Kudert, S., Jamroz, M. (2013). *Optymalizacja opodatkowania dochodów przedsiębiorców*, wyd. 2. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Litwińczuk, H. (red.) (2008). *Prawo podatkowe przedsiębiorców*, t. 1, wyd. 6. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Poszwa, M. (2007). *Zarządzanie podatkami w małej i średniej firmie. Rozwiązania na lata 2007–2009*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Wójtowicz, W. (2002). *Pojęcie i charakter podatku jako dochodu publicznego*. W: W. Wójtowicz (red.), *Prawo podatkowe*. Bydgoszcz: Oficyna Wydawnicza Branta.
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz.U. 2012, poz. 361 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 613 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne (t.j. Dz.U. 2016, poz. 2180 z późn. zm.).

BUSINESS TAXATION FORM AS AN INSTRUMENT FOR TAX OPTIMIZATION

Abstract: *Purpose* – In this article, the author focuses on tax optimization issues in the context of choosing a form of income taxation. For this purpose, there were presented forms of income taxation available to natural persons in the Polish tax system.

Design/methodology/approach – The article simulates the level of taxation for various forms of taxation, depending on the amount of income, costs, employment and kind of business activity.

Findings – The conclusion is that a company which optimizes the level of taxes must, in financial planning, analyze the level of taxation based on the key parameters affecting its financial result, in particular its revenues and costs.

Originality/value – The article states that only constant monitoring of business data enables an optimal and customized tax form that minimizes tax burden, and ipso facto maximizes the net profit.

Keywords: tax optimisation; income tax; fiscal policy

Cytowanie

Sosnowski, M. (2017). Forma opodatkowania działalności gospodarczej jako instrument optymalizacji podatkowej. *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 3 (87/2), 141–150. DOI: 10.18276/frfu.2017.87/2-12.